

PODRÓŻUJ PO MAŁOPOLSCE

w rytmie eko

REGION SĄDECKI

fot. Kamil Sorocki

Czym jest ekoturystyka?

Ekoturystyka to kameralne odkrywanie i poznawanie wyjątkowych miejsc i ludzi, ich kultury, tradycji oraz zabytków. To, co wyróżnia podróżowanie w stylu eko, to szacunek i wrażliwość na przyrodę i krajobraz, a także na potrzeby ludzi, którzy mieszkają w zakątkach, które odwiedzamy. Dzięki ekoturystyce jesteśmy bliżej nich i natury, mamy szansę doświadczyć, poczuć, poznać, zaprzyjaźnić się, zachwycić otaczającym światem. I zabrać ze sobą swój ślad węglowy oraz... wspaniałe wspomnienia.

REGION SĄDECKI

Zagórze i Działy
- łączące Gorce z Beskidem Wyspowym

Śladami dawnych zawodów
i rzemiosł od Gorlic po Krynicę-Zdrój

Cztery pory roku
w Beskidzie Niskim

Rowerowy Fun w dolinie
Popradu i Dunajca

Woda, góry i księżna
- mikrowycieczki spacerem i rowerem

REGION SĄDECKI

Śladami dawnych zawodów

i rzemiosł od Gorlic po Krynicy-Zdrój

Biecz | Gorlice | Szymbark | Łosie

Jezioro Klimkowskie | Bobowa

Krynica-Zdrój | Muszyna

fot. Konrad Syga, archiwum UMWM

pieszo

nordic walking

rowerem

skitury

przyroda

dziedzictwo

lokalne produkty

sztuka

Wyobraźcie sobie kupców z beczkami z winem i innymi dobrami przemierzających karpackie przełęcze. Wsłuchajcie się w opowieści o gorączce czarnego złota i narodzinach przemysłu naftowego. Przenieście się w czasy, kiedy Ignacy Łukasiewicz wynalazł lampę naftową, a w Gorlicach zapłonęła pierwsza na świecie latarnia naftowa. Poznajcie początki słynnych karpackich uzdrowisk i przemysłu rozlewniczego opartego o naturalne źródła mineralne i ich zdrowotne właściwości. Między Beskidem Niskim a Sądeckim znajdziecie miejsca, które opowiadają niesamowite historie ludzi i ich dawnych zawodów – maziarów z Łosia, koronczarek z Bobowej, pszczelarzy ze Stróży. Odwiedzimy średniowieczne miasteczko Biecz nazywane „małym Krakowem” lub „polskim Carcassonne”. Zagłębimy do skansenów w Szymbarku, Gorlicach i Łosiu opowiadających o dziedzictwie przemysłowym regionu. Powędrujemy szlakiem wód mineralnych w Krynicy-Zdroju i Muszynie i innych klimatycznych uzdrowiskach. Odkryjemy skarby natury i kultury, które pozostawili po sobie dawni mieszkańcy tych ziem – drewniane kościoły i cerkwie łemkowskie, żydowskie karczmy, zabytkowe pijalnie wód oraz cmentarze z I wojny światowej projektowane przez najlepszych architektów w Europie. Nie zabraknie też sztuki, poezji i kulinarnych doznań.

Ekowycieczka rekomendowana dla:

- ▶ rodzin z dziećmi i aktywnych seniorów
- ▶ indywidualnych odkrywców historii i przyrody
- ▶ zaawansowanych rowerzystów

MIKROWYPRAWY

1. Z wizytą u maziarów z Łosia

Klimkówka – Pniaki – Nad Ruskiem – Zawoda – Łosie, Zagroda Maziarska – Telechówki – Na Szlabancie – zaporą wodną Klimkówka – Klimkówka – ścieżka przyrodnicza – Zalew Klimkówka

Celem wędrówki jest niezwykła łemkowska wieś Łosie, która niegdyś wzbogaciła się na handlu mazią i smarami. Zobaczymy tu także perełki architektury drewnianej i malowniczy przełom Ropy.

Z Klimkówki w kierunku Ropy pójdziemy około 2 km drogą, która w sezonie jest niestety dość ruchliwa. Za lasem na wysokości przysiółka Na Ruskiem skręcamy w prawo w spokojną malowniczą drogę asfaltową w kierunku Doliny Ropy. W przysiółku Zawoda przekraczamy rzekę mostkiem dla pieszych i skręcamy zaraz w lewo. Po chwili jesteśmy już w Łosiach przy bramie **cerkwi pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny**. Ze świątynią sąsiaduje unikatowy skansen **Zagroda Maziarska w Łosiu** opowiadający o historii wsi związanej z maziarzami oraz handlem mazią i smarami. Mikromuzeum jest prawdziwą perełką etnograficzną – trzeba sobie zarezerwować ok. 1,5 godziny na jego zwiedzenie z przewodnikiem.

Maziarze z Łosia

Łemkowska wieś Łosie przeobraziła się na skutek narodzin przemysłu naftowego. Jej mieszkańcy wykorzystali szansę – wzbogacili się na handlu produktami ropopochodnymi. Od setek lat mieszkańcy Łosia wyrabiali dziegieć drzewny i maź, niezbędne w każdym gospodarstwie domowym. Smarowano nimi osie drewnianych kół wozów oraz skrzypiące sprzęty domowe. Służyły też w medycynie ludowej.

Rozkwit przemysłu naftowego pod koniec XIX w. przyczynił się do zwiększenia asortymentu produktów ropopochodnych i rozwoju handlu międzynarodowego. Każdego roku maziarze z Łosia wyruszali na szlaki handlowe sięgające do Rygi na północy, Kolożwaru (dziś Kluż-Napoka) na południu, Brna na zachodzie i Odessy na wschodzie. Zaczęli budować okazałe domy, a tradycyjne łemkowskie stroje coraz częściej zamieniali na nowoczesne kreacje.

**Małopolski Instytut Kultury w Krakowie,
„Maziarze z Łosia, wiejskie bogactwo
w globalnym przemyśle naftowym”**

Wóz maziarski w Zagrodzie Maziarskiej w Łosiu
fot. Konrad Syga, arch. UMW

Cerkiew pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny
w Łosiu, fot. Dominika Zaręba

W drodze powrotnej powędrujemy przez osady położone w Dolinie Ropy do **zapory wodnej Klimkówka**. Przez obiekt hydrotechniczny nie ma przejścia, dlatego musimy obejść zaporę stromą ścieżką wijącą przez las, trawersując wzniesienie **Kiczera – Żdżar** (610 m n.p.m.) należące to tzw. Pienin Gorlickich. Jest to Obszar Natura 2000 – ostoja nietoperzy utworzona dla ochrony kolonii rozrodczych podkowca małego i nocka dużego. Dróżka leśna zaprowadzi nas do Klimkówki. Na koniec warto przespacerować się przyrodniczą ścieżką edukacyjną, która wiedzie przez łąki i las nad **Jezioro Klimkowskie**, zwane Klimkówką. Tutaj przy kempingu Słoneczna Przystań znajduje się plaża oraz wypożyczalnia kajaków z małą gastronomią. Jezioro Klimkowskie powstało na rzece Ropie w 1994 r. Przy zaporze mieści się mała szczytowa elektrownia. Klimkówka była plenerem filmu „Ogniem i mieczem” Jerzego Hoffmana – „udawała” w nim rzekę Dniepr; było to jednak pod koniec lat 90., kiedy brzegi jeziora były jeszcze dziewicze i niezagospodarowane.

Polecamy opis spaceru po wsi Łosie w serwisie <https://malopolskatogo.pl> – „Maziarze z Łosia, wiejskie bogactwo w globalnym przemyśle naftowym”

 7,5 km 2 h trasa łatwa

 pieszo nordic walking

Śladami dawnych zawodów
i rzemioł od Gorlic po Krynice-Zdrój

Mieszkańcy Łosia wyrabiali dziegieć drzewny i maź,
fot. Dominika Zaręba

Jezioro Klimkowskie,
fot. Dominika Zaręba

2. Rowerem po okolicach Gorlic – śladami przemysłu naftowego

Symbark – Gorlice – Wola Łużańska – Pustki – Górki – Szalowa – Bieśnik – Bystra – Symbark

Prezentujemy pomysł na wycieczkę rowerową po głównych atrakcjach w okolicach Gorlic i Symbarku, podczas której poczujecie leniwy klimat Beskidu Niskiego i odkryjecie jego bogatą historię związaną z przemysłem naftowym. Obiecujemy, że trasa będzie urozmaicona, gdyż znaczna część szlaku prowadzi przez góry i doliny. Dzięki wykręconym wysokościom dotrzecie do świetnych punktów widokowych w okolicach Gorlic i poznacie ciekawe miejsca związane m.in. z dziedzictwem industrialnym tych terenów. Start i meta znajdują się w pobliżu **kasztelu w Symbarku i Skansenu Wsi Pogórzańskiej** im. prof. R. Reinfussa, dlatego zarezerwujcie sobie czas przed lub po wycieczce na zwiedzanie tych niesamowitych miejsc.

Samochód można zostawić na pobliskim parkingu, a od położonego zaraz obok miejsca rekreacji zwanego Przystankiem Symbark biegnie już ścieżka rowerowa, która wyprowadzi nas gładko na dwóch kółkach w kierunku **Gorlic**. Jazda tym odcinkiem będzie dość przyjemna, bo ścieżka mimo zmiennej nawierzchni cały czas trzyma się okolic rzeki Ropy, co gwarantuje względną płaskość jej przebiegu. Ze wzniesieniami powalczymy dopiero za Gorlicami, ale zanim je zdobędziemy, to koniecznie zagłębimy do zabytkowego miasta. Żeby zobaczyć m.in. słynną kamienną rzeźbę gorlickich misiów, wystarczy przejechać mostem wzdłuż ul. Mickiewicza w kierunku ośrodka sportowego i stąd kładką na tereny malowniczego **Parku Miejskiego im. Wojciecha Biechońskiego** (powrót kolejną kładką i chodnikiem między ul. Słowackiego i Rzeźniczą).

Czeka nas wyjazd z miasta na Gorlicką Gólgotę, skąd rozpościera się niesamowita panorama. Z pewnością poczujecie ją w nogach (wszak nazwa zobowiązuje). W razie zbytniego zmęczenia proponujemy zrobić sobie przystanek i wstąpić do **Skansenu Przemysłu Naftowego Magdalena**.

To dopiero pierwsza część wspinaczki, bo kolejnym celem będzie **cmentarz z okresu I wojny światowej** nr 123 Łużna-Pustki, położony na wzgórzu Pustki. Nie tylko możecie tu poczuć ducha burzliwej historii tych ziem, ale przy dobrej pogodzie zobaczycie stąd nawet Tatry. Cmentarz projektował znany rzeźbiarz i malarz – Jan Szczepkowski, a jego dzieło dokończył słowacki architekt Dušan Jurkovič – twórca najbardziej niezwykłych cmentarzy w Beskidzie Niskim, w których łączył wzornictwo budownictwa ludowego Karpat ze stylem starosłowiańskim. Na tutejszym cmentarzu wyróżnia się kaplica jego projektu, czyli gontyna.

Cmentarz posiada Znak Dziedzictwa Europejskiego nadany przez Komisję Europejską, ponieważ odzwierciedla ważne europejskie wartości ekumenizmu i braterstwa.

Cmentarz wojenny nr 123 Łużna-Pustki,
fot. Kamil Sorocki

Cmentarze wojenne w okolicach Gorlic

Ziemia Gorlicka stanowiła przestrzeń licznych walk w trakcie I wojny światowej, spośród których największą była Bitwa pod Gorlicami znana też jako Bitwa Gorlicka, Operacja Gorlicka lub „małe Verdun”. Starcie to odbyło się na początku maja 1915 r. i było największą walką na froncie wschodnim I wojny światowej, podczas której Niemcy i Austro-Węgry zwyciężyły z Rosją, przerywając jej front. Bitwa stanowiła przełom decydujący o dalszych losach wojny. W walkach wzięło udział ok. 300 tys. żołnierzy, z czego 80 tys. po stronie rosyjskiej, a 220 tys. po stronie Państw Centralnych. Po obu stronach konfliktu poległo w sumie ok. 20 tys. osób. Uporządkowaniem pól bitewnych oraz godnym pochowaniem ciał żołnierzy podkreślającym chwałę zwycięzców zajmował się Wydział Grobów Wojennych w austriackim Ministerstwie Wojny. Okoliczne tereny podzielono na okręgi cmentarne. W każdym z nich rozpoczęła się budowa licznych cmentarzy wojennych, gdzie pochowano wspólnie poległych różnych narodowości, religii i wyznań. W ten sposób powstał unikatowy kompleks budownictwa cmentarnego, którego każda część projektowana była indywidualnie i jest niepowtarzalna. Nekropolie posiadają jednak cechy wspólne: akcent centralny, główną oś kompozycyjną, ustawienie mogił z krzyżami lub płytami nagrobnymi w rzędach, ogrodzenie z bramą. Do budowy używano betonu, kamienia, metalu i elementów drewnianych. Projektowanie cmentarzy powierzono m.in. Dušanowi Jurkovičowi, Hansowi Mayrowi i Janowi Szczepkowskiemu. Charakterystycznym elementem projektów tego pierwszego są smukłe wieże, kaplice i krzyże. Cmentarze te położone są zazwyczaj na zboczach i harmonijnie łączą się z przyrodą. Podobnie tworzył Jan Szczepkowski. Cmentarze Hansa Mayra są zlokalizowane niżej, w rejonie dróg i zabudowań, monumentalne i proste. Obecnie w okolicach Gorlic znajduje się około 100 cmentarzy wojennych z I wojny światowej.

Dalej już spokojnymi, asfaltowymi drogami docieramy do **Szalowej**, gdzie warto zwiedzić późno-barokowy **kościół pw. św. Michała Archanioła** z I połowy XVIII w., który znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Małopolskiego. Teraz jeszcze tylko podjazd przez **Bieśnik**, a następnie spokojny zjazd w kierunku brzegów Ropy i powrót do mety.

Jeśli komuś mało, proponujemy zainteresować się wycieczką z tego miejsca przez Bielankę i Łosie w okolice zalewu Klimkówka, na którego południowych brzegach powstaje nowa ścieżka rowerowa (planowane zakończenie inwestycji w połowie 2021 r.)

1,5 km

1,5 h

trasa średnia

rowerem

64 km

8 h

trasa trudna

rowerem

Rowerowa pętla z Ciężkowic do Biecza dla wytrwałych rowerzystów

Mocno pagórkowata trasa dla zaawansowanych rowerzystów. Zaczynamy na stacji kolejowej Bogoniowice-Ciężkowice w Regionie Tarnowskim (możliwy dojazd z Krakowa). Zwiedzamy **Rynek w Ciężkowicach** i kierujemy się na Moszczenicę, korzystając z bocznych dróg. Tereny są mocno pofalowane, więc zbieramy przewyższenia. Przejeżdżamy w pobliżu drewnianego **kościółka pw. św. Michała Archanioła w Binarowej** wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO (żeby tu dojechać, trzeba zboczyć ze szlaku za Raławicami, jadąc dalej drogą nr 980).

Dojeżdżamy do **Biecza**, który wyróżnia się pięknym Rynkiem z renesansowym Ratuszem. Możemy skorzystać ze sklepów lub gastronomii. W drodze powrotnej jedziemy przez Rzepiennik Suchy oraz Rzepiennik Strzyżewski, także raz za razem zbaczając z drogi wojewódzkiej i korzystając z mniej uczęszczanych dróg. Teren przez całą drogę jest zróżnicowany, więc trasa z pewnością będzie mocnym treningiem nóg.

3. Spacer historyczny po Bieczu

Kolegiata pw. Bożego Ciała – Baszta Radziecka i Dom Barianów-Rokickich – Dom Kromera – Rynek – Gród Starościński – Szpital św. Ducha – Kościół i klasztor franciszkanów reformatów

Niestety po bieckim zamku zburzonym w 1475 r. zachowały się tylko fundamenty, dlatego wyprawę po Bieczu zaczynamy od kościoła farnego, czyli **kolegiaty pw. Bożego Ciała**. Ten ceglano-kamienny budynek dominujący w panoramie miasta to jeden z ciekawszych przykładów architektury późnego gotyku w Polsce. Wśród elementów wyposażenia świątyni znaleźć można również elementy późniejsze: renesansowe i barokowe. Polichromie wykonał Włodzimierz Tetmajer, a niektóre z witraży prawdopodobnie zaprojektował Stanisław Wyspiański. Następnie warto zobaczyć zachowane **fragmenty murów obronnych**, wokół których można przejść alejką spacerową. Miasto, ze względu na swoje znaczenie i strategiczne położenie, posiadało rozbudowane fortyfikacje. Do dziś zachowały się **Baszta Rzeźnicka** (obronna dzwonnica przy kolegiacie), **Baszta Kowalska** i **Baszta Radziecka** (lub Rajcowska) z przylegającym do niej **Domem Barianów-Rokickich**, czyli tzw. Starą Apteką. W budynku tym nakrytym renesansową attyką już w XVI w. mieściła się najstarsza na Podkarpaciu apteka prowadzona przez Marcina Rokickiego. Obecnie działa tu muzeum z ekspozycją dotyczącą aptekarstwa, rzemiosła i dawnej muzyki. Nieopodal znajduje się drugi oddział muzeum zlokalizowany w innym renesansowym obiekcie, czyli **Dom Kromera** (choć sam Kromer nie miał z nim wiele wspólnego). W tzw. Kromerówce zobaczyć można wystawy poświęcone historii miasta i okolicy, a także część ekspozycji dotyczącą Marcina Kromera i Wacława Potockiego. Stąd udajemy się już prosto na **Rynek**, gdzie uwagę przykuwa okazały renesansowy **Ratusz** z wieżą ozdobioną geometrycznym sgraffitem i nakrytą kopułą. Z platformy widokowej na wieży rozpościera się piękny widok na okolicę. Natomiast pod wieżą znajduje się turma, czyli średniowieczne więzienie. Muzeum udostępnia lochy, gdzie

Kolegiata Bożego Ciała w Bieczu, fot. Kamil Sorocki

więziono skazańców. Zobaczyć tam można m.in. dawne narzędzia tortur. Będąc na Rynku warto też przyjrzeć się narożnej mieszczańskiej **Kamienicy Chodorów** (tzw. Dom Zbója Becza zgodnie z tradycją należał do legendarnego założyciela miasta). Uwadze polecamy **dawną synagogę**, która obecnie jest siedzibą lokalnych władz. Przechodząc dalej miasto, zobaczymy jeszcze **Gród Starościński** będący rezydencją m.in. barokowego poety Wacława Potockiego, **Szpital św. Ducha** – pochodzący z XVI w. najstarszy zachowany budynek szpitalny w Polsce, ufundowany przez św. królową Jadwigę, a także **kościół i klasztor franciszkanów** reformatów z XVII w.

1 km

1,5 h

trasa łatwa

pieszo

Dłuższa wycieczka opisana w serwisie <https://malopolskatogo.pl> – „Małe i duże – czyli spacer po Bieczu”

Rynek w Bieczu z renesansowym Ratuszem, fot. Kamil Sorocki

4. Bobowa – w centrum koronki klockowej

Dwór Długoszewskich – kościół pw. Wszystkich Świętych – Rynek – kościół cmentarny pw. św. Zofii – Galeria Koronki Klockowej – synagoga – kirkut

Spacer po Bobowej rozpoczynamy przy **Dworze Długoszewskich** zwanym „zamkiem”. Ten klasycystyczny budynek z XVII w. był siedzibą rodową Długoszewskich. To w nim wychował się Bolesław Wieniawa-Długoszewski (1881–1942) – dyplomata, generał Wojska Polskiego, osobisty adiutant Józefa Piłsudskiego. Następnie kierujemy się do **kościółka pw. Wszystkich Świętych**. To pochodząca z XIV w. gotycka masywna jednonawowa świątynia ze sklepieniem krzyżowo-żebrowym, która pomimo licznych przekształceń zachowała pierwotny charakter. W drugiej połowie XVI w. świątynia należała do luteranów. Wewnątrz warto zwrócić uwagę na obraz Jacka Malczewskiego w ołtarzu głównym. Na **Rynku** o średniowiecznym rodowodzie uwagę przykuwa kapliczka z figurą św. Floriana z 1800 r. oraz rzeźba koronczarki. Przy okazji można zjeść w miejscowej lodziarni tradycyjne lody, podziwiając zbiory etnograficzne. Przy Rynku nr 7 w Cafe „Pasja” warto zwiedzić kameralne **muzeum z ekspozycją „Okruchy pamięci”** poświęcone tutejszym Żydom.

Rzeźba koronczarki na Rynek w Bobowej, fot. Dominika Zaręba

Okruchy Pamięci

Żydów do Bobowej sprowadził w 1732 r. ówczesny właściciel tych ziem – Michał Jaworski. Chciał w ten sposób podnieść upadający handel w miasteczku. Pamiątki po Żydach z Bobowej zgromadził pan Józef Gucwa. Mikromuzeum z ekspozycją mieści się dawnym domu Markusa Jakuba Landaua, który przed wojną prowadził tu gospodę.

Ekspozycja „Okruchy Pamięci” w Bobowej, fot. Dominika Zaręba

Z Rynku udajemy się do niewielkiego **kościółka cmentarnego pw. św. Zofii**. Ta urokliwa jednokolumnowa kamienna świątynia pochodzi z XV w. i nosi wszelkie znamiona architektury gotyckiej. Wracając z kościoła, trzeba zajrzeć do **Galerii Koronki Klockowej** w Centrum Kultury i Promocji Gminy Bobowa przy ul. Grunwaldzkiej 18. Przy okazji tej wizyty warto zwrócić uwagę na **murale** przedstawiający koronkę klockową, wykonany na ścianie Centrum w 2015 r. przez artystkę tworzącą pod pseudonimem NeSpoon. Stąd już całkiem blisko do **synagogi** przy ul. Żydowskiej, która wzniesiona została w 1756 r. Murowana z kamienia barokowa budowla z drewnianą przybudówką stanowi jeden z cenniejszych w Polsce obiektów żydowskiej architektury sakralnej. Po pożarze z 1889 r. i zniszczeniach II wojny światowej synagogę odnowiono. Wewnątrz zachowały się fragmenty polichromii z 1778 r. Dziś stanowi czynne miejsce kultu w trakcie pielgrzymek chasydów, którzy przybywają do Bobowej z całego świata (głównie z USA) na założony w XVII w. **kirkut**, gdzie znajduje się otoczony czią ohel (grobowiec) bobowskich cadyków, w którym pochowany jest Salomon ben Natan Halberstam (1847–1906) – rabin, założyciel znanej miejscowej jeshiwy i chasydzkiej dynastii Bobo. Kirkut oddalony jest od Rynku o ok. 1,5 km. Dojście pieszo do niego zajmuje niespełna 30 min.

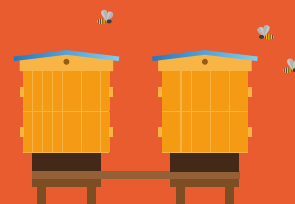
 1 km 1,5 h trasa łatwa

 pieszo (+ dojście do kirkutu: 1,5 km / 30 min.)

W Muzeum Pszczelarstwa w Stróżach,
fot. Dominika Zaręb

Muzeum Pszczelarstwa w Stróżach

Unikatowe miejsce na mapie Sądeckizny i Małopolski ma formę pszczelarskiego skansenu. Muzeum powstało w 2000 r. z inicjatywy Anny i Janusza Ksztelewiczów, właścicieli Gospodarstwa Pasiecznego „Sądecki Bartnik”. Początkiem miejsca były ule zakupione od krakowskiego pszczelarza Bogdana Szymusika, który jest patronem muzeum. Jak czytamy na stronie Sądeckiego Bartnika: *W kolekcji muzeum znajduje się ponad 100 uli: kładowych, figuralnych, snozowych, ramkowych, a także słomianych kószek.* Zwracają uwagę rzeźbione ule figuralne np. św. Ambroży – patron pszczelarzy albo „Diabeł”, który według dawnych wierzeń chronił pszczoły i pszczelarzy od zła. Robią wrażenie drewniane chaty wystawowe, drewniane kapliczki, rzeźby i mnóstwo oryginalnych akcesoriów pszczelarskich.

► <https://bartnik.pl/o-muzeum>

Mural na ścianie Galerii Koronki Klockowej,
fot. Dominika Zaręb

5. Artystyczno-mineralny spacer po Krynicy-Zdroju

Pijalnia Główna – stara muszla koncertowa – Stary Dom Zdrojowy – Nowy Dom Zdrojowy – Muzeum Nikifora – kościół zdrojowy pw. Przemienienia Pańskiego i Matki Bożej Częstochowskiej – pomnik Nikifora – Willa „Patria”

Przechadzkę po Krynicy najlepiej rozpocząć w jej samym sercu, czyli na tzw. krynickim deptaku. Przy alei Nowotarskiego wznosi się **Pijalnia Główna**. To modernistyczny budynek z dużymi przeszkleniami, zbudowany w latach 1969–1971 według projektu Stanisława Spyta i Zbigniewa Miłkołajewskiego i częściowo przebudowany podczas ostatniej modernizacji w latach 2012–2014. Na początku spaceru należy tu skosztować krynickich wód mineralnych, w tym słynnego Zubera – szcawy o mocnym siarkowodorowym zapachu. Warto dodać, że w budynku znajduje się też sala koncertowa, a obok niego niewielka muszla koncertowa z tablicą upamiętniającą Jana Kiepurę (1902–1966) – związanego z Krynica śpiewaka operowego i aktora. Na wprost muszli zlokalizowany jest **Stary Dom Zdrojowy**. Ten charakterystyczny neorenesansowy obiekt, stanowiący znak rozpoznawczy krynickich wód mineralnych, zbudowano w latach 80. XIX w. według projektu Juliana Niedzielskiego i Jana Zawiejskiego. Wracając ponownie na drugą stronę deptaku, zobaczymy **Nowy Dom Zdrojowy** wzniesiony w latach 1938–1939 w duchu modernizmu. Zaprojektował go Witold Minkiewicz. Stąd ponownie udajemy się na Bulwar Dietla i jednym z mostków przekraczamy potok Krynicańka, by dotrzeć do **Muzeum Nikifora** – oddziału Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, poświęconego życiu i twórczości Nikifora Krynickiego. Muzeum mieści się w drewnianej willi uzdrowskiej „Romanówka” z XIX w., która pierwotnie zlokalizowana była przy ul. Piłsudskiego. Bajkowa niebieska willa znajduje się na Małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej. Służyła jako pensjonat wypoczynkowy. Jest to budynek eklektyczny, konstrukcji zrębowej, oszalowany, wzniesiony w stylu szwajcarskim.

Śladami dawnych zawodów
i rzemioł od Gorlic po Krynica-Zdrój

Krynica na obrazie Nikifora,
fot. Stanisław Ostrowski

Willa Romanówka,
fot. Stanisław Ostrowski

Krynicańka - samo zdrowie,
fot. Dominika Zaręba

Będąc na Bulwarze Dietla, zwróćmy uwagę na kolejne obiekty. Przemieszczając się deptakiem, warto nieco zboczyć, by zobaczyć przypominający cerkiew dawny drewniany **kościół zdrojowy pw. Przemienienia Pańskiego i Matki Bożej Częstochowskiej** z 1863 r., zaprojektowany przez Feliksa Księżarskiego w stylu barokowym. Zwany jest także kaplicą „na Dietlówce”. Stąd już blisko do **pomnika Nikifora** z pędzlem w dłoni w towarzystwie psa autorstwa artysty rzeźbiarza Czesława Dźwigaja z 2005 r. Spod pomnika można udać się na dolną stację kolejki linowo-terenowej, która od 1937 r. wjeżdża na **Górze Parkową** w Parku Zdrojowym lub podążać dalej al. Nikifora i ul. Pułaskiego, by zobaczyć m.in. modernistyczny budynek hotelu **Willa „Patria”**. Obiekt ufundował Jan Kiepusa. Wzniesiono go w latach 1932–1934 według projektu Bohdana Pniewskiego. Jeszcze przed II wojną światową nakręcono tam kilka filmów.

Kadry z filmu „Mój Nikifor”,
fot. Danuta Ostrowska-Irzyk

Nikifor Krynicki

Właściwie Epifaniusz Drowniak (1895–1968), malarz związany z Krynica. Syn Polaka i Łemkinki. Posiadał wadę słuchu i wymowy. Żył samotnie i w nędzy, traktowany jako odmieniec. Był samoukiem, a jego twórczość zaliczana jest do nurtu prymitywizmu zwanego sztuką naiwną. Nikifora i jego talent odkrył i pokazał światu ukraiński malarz Roman Turyn. W efekcie wraz z upływem czasu dzieła Nikifora zyskały uznanie w kraju i na świecie. W latach 50. i 60. XX w. prezentowane były na wystawach polskich i zagranicznych. Wtedy też dopiero zaczęło wzrastać jego znaczenie jako artysty. Stworzył wiele tysięcy prac. Na resztkach papieru lub tektury malował autoportrety, portrety, motywy cerkiewne, krajobrazy (głównie krynickie), architekturę i pejzaże. Używał przede wszystkim akwareli, a potem kredek. Miał problemy z pisaniem. Swoje dzieła, często z błędami, podpisywał zwykle jako „Matejko” lub „Netyfor”. W latach 50. XX w. Nikiforem opiekowali się krytycy sztuki Ella i Andrzej Banachowie, a w kolejnej dekadzie malarz Marian Włosiński. Największą kolekcję prac twórcy posiada Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, które eksponuje je wraz z pamiątkami po autorze od 1995 r. w Muzeum Nikifora w Krynicy w zabytkowej willi „Romanówka”. W 2004 r. Krzysztof Krauze nakręcił o artyście film „Mój Nikifor” z Krystyną Feldman w głównej roli.

► Muzeum Nikifora – Oddział Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, Krynica-Zdrój, Bulwary Dietla 19, tel. +48 18 471 53 03, www.muzeum.sacz.pl

Ciekawą wycieczkę proponuje serwis
<https://malopolskatogo.pl> – „Architektura u wód. Krynica w latach 20. i 30.”

1,7 km

1,5 h

trasa łatwa

pieszo

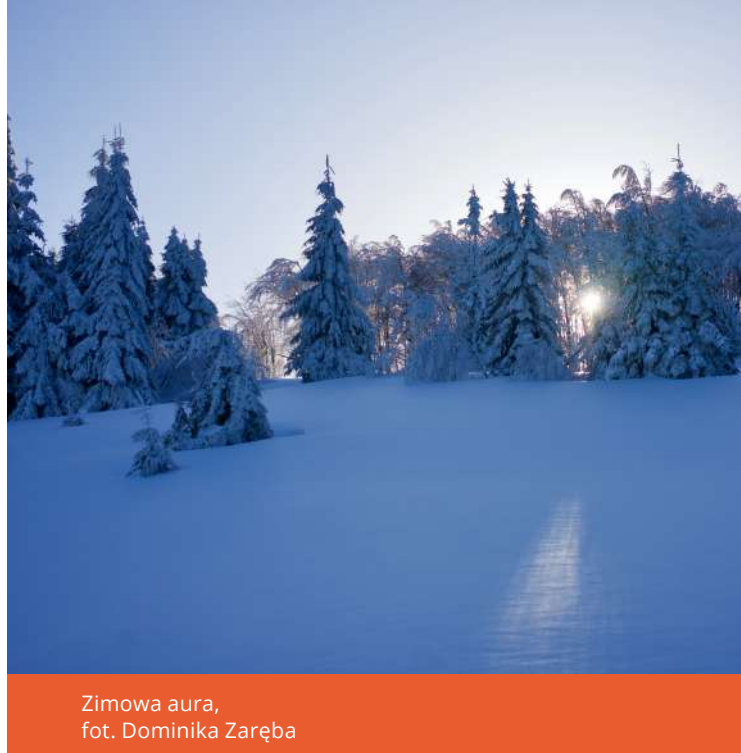
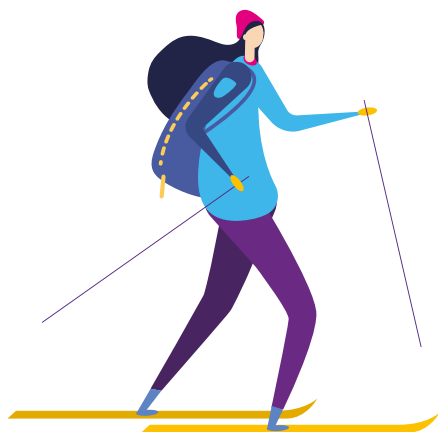
6. Skitury dla początkujących w Paśmie Jaworzyny Krynickiej

Jaworzyna Krynicka (1114 m n.p.m.) – szlak czerwony – Czubakowska (1082 m n.p.m.) – szlak niebieski – Przysłop (941 m n.p.m.) – górna stacja wyciągu Słotwiny – wieża widokowa w koronach drzew

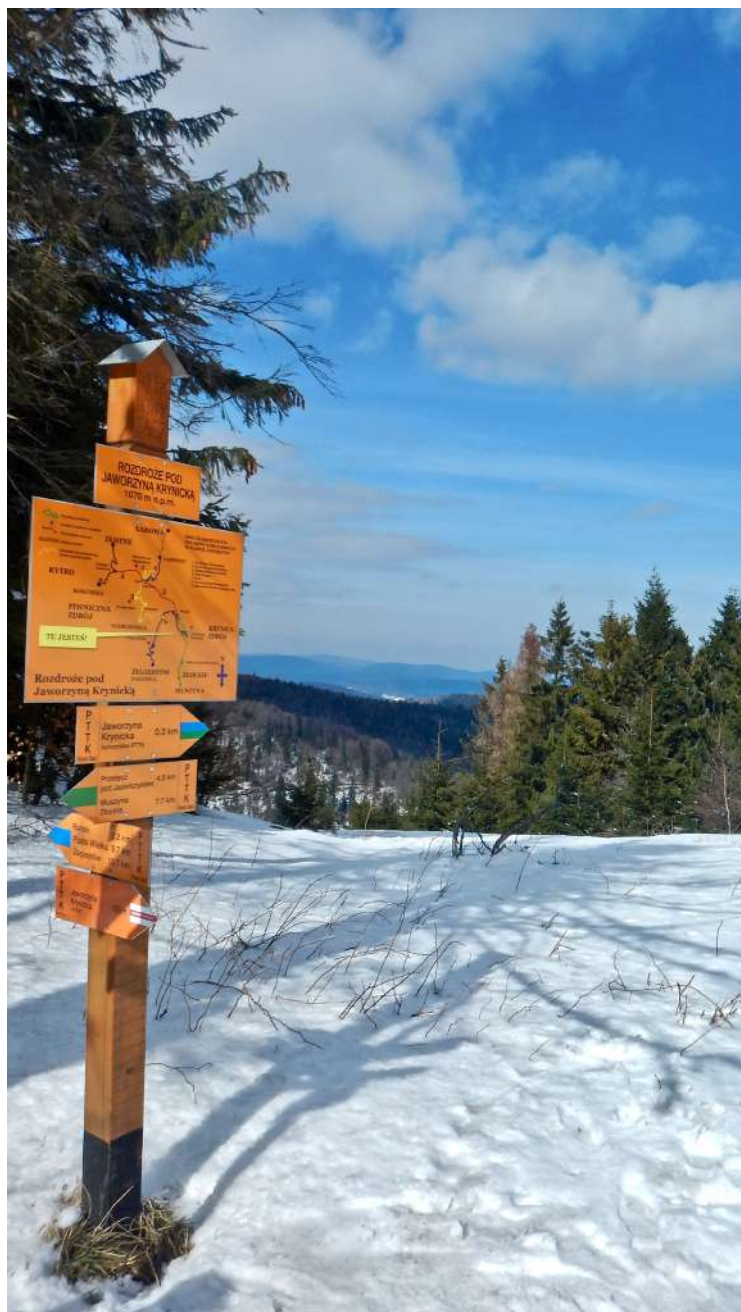
Proponujemy krótką wycieczkę skiturową z wykorzystaniem kolejki gondolowej na Jaworzynę Krynicką. Sprzęt skiturowy albo rakiety śnieżne możemy wynająć w **wypożyczalni Mondo Sport** przy dolnej stacji kolejki (Krynica-Zdrój, ul. Czarny Potok 77 lok. 13, <http://mondosport.pl>, tel. +48 888 050 080). Wycieczka idealnie nadaje się również na wędrowkę skiturową z dziećmi. Na Jaworzynę Krynicką można oczywiście także wspiąć się na nartach (to wydłuża trasę o około 1,5 h).

Z **Jaworzyny Krynickiej** powędrujemy przez hale i piękny las szlakami czerwonym i niebieskim do górnej stacji wyciągu Słotwiny Arena. Tutaj czeka niemała atrakcja – **wieża widokowa w koronach drzew** otwarta w 2019 r. Na drewnianą konstrukcję o wysokości niemal 50 m prowadzi specjalna wznosząca się stopniowo ścieżka długości 1030 m. Tablice i instalacje na ścieżce edukacyjnej przybliżają zasoby przyrodnicze i kulturowe Krynicy i okolic.

W Beskidzie Sądeckim – w Paśmie Jaworzyny Krynickiej i Radziejowej oznakowano sieć szlaków narciarskich PTTK, co sprawiło, że ten karpacki zakątek stał się prawdziwą mekką skiturowców (zob. www.zima.pttk.pl).

Zimowa aura,
fot. Dominika Zaręba

Oznakowanie szlaków narciarskich
w Beskidzie Sądeckim, fot. Tomasz Ostrowski

7. Śladami wód mineralnych przez Dolinę Popradu

Muszyna – Legnava (Słowacja) – Milik – Andrzejówka – Mały Lipinik (Słowacja) – Żegiestów-Zdrój – Szczawnik – Jastrzębik – Pod-jastrzębik – Muszyna

Jeśli ktoś śledził uważniej doniesienia rowerowe z Małopolski, ten wie, że przez ostatnie lata w Dolinie Popradu zrobiło się aż gęsto od inwestycji w postaci nowych tras oraz szlaków dla miłośników dwóch kółek. Ta wycieczka to propozycja sprawdzenia prawie wszystkich z nich. Jej ślad wykorzystuje m.in. przebiegi **VeloKrynica**, **Velo-Natura**, **AquaVelo** czy **Rowerowego Szlaku Wód Mineralnych**. Nazwa tego ostatniego jest nie od parady. Na wycieczkę śmiało można zabrać ze sobą niepełne bidony, bo po drodze będziecie mijać sporo darmowych pitników ze świeżą wodą mineralną prosto ze źródeł (lokalizację wszystkich pitników znajdziecie np. na mapie bit.ly/velo-maps w warstwie „Wiaty, promy, woda, inne”).

Start wycieczki polecamy z muszyńskiego **Zapopradzia**, które oprócz sporych parkingów, obrosło też przez ostatnie lata w mnóstwo ogrodów tematycznych, co sprawi, że pewnie szybko z Muszyny nie wyjedziemy. Wycieczka nie będzie super płaska, co poczuje już przy wyjeździe z **Muszyny** na tzw. **Borysów**, gdzie przekroczymy granicę Polski i Słowacji. Na samej granicy będzie też jedyny moment, w którym polecamy posłuchać znaków i zejść z roweru, bo budowniczym tego fragmentu VeloNatura (EuroVelo-11) coś nie poszło uzgadnianie poziomów. Zaowocowało to spektakularną stromizną i prowizorycznymi schodkami (ma to być poprawione w 2021 r.). Po wyjechaniu z lasów poczuje natomiast, o co chodzi z inwestycjami w rowerowe trasy nadrzeczne, bo będziemy trzymać się już cały czas blisko Popradu, przekraczając go trzema kładkami pieszo-rowerowymi (w Miliku, Andrzejówce i Żegiestowie-Zdroju). W związku z tym będziemy meandrować i polskim, i słowackim brzegiem tej rzeki (pamiętajcie, że kaski są obowiązkowe na Słowacji).

Na Rowerowym Szlaku Wód Mineralnych,
fot. Jarosław Tarański

Kładka nad Popradem,
fot. Jarosław Tarański

Po przekroczeniu kładki w **Żegiestowie-Zdroju** polecamy przed wspinaczką na Palenicę odbić nowym deptakiem w stronę sympatycznego uzdrowiska. Niesamowity jest widok na Poprad z tarasu widokowego obok **kościółka pw. św. Kingi**.

Ale wracając do podjazdu, który czekać będzie w drodze na **Szczawnik**, przekonacie się, że powstała tu naprawdę porządnej jakości szutrówka w ramach budowy Szlaku Wód Mineralnych. Na tym odcinku warto często oglądać się za siebie w drodze na przełęcz, bo przy dobrej widoczności gwarantowane są widoki na Tatry. Po zjeździe do Szczawnika polecamy przystanek pod **cerkwią pw. św. Dymitra**, za którą jest też miejsce odpoczynku i jedno z funkcjonujących źródełek.

Przed nami ostatni podjazd tej wycieczki, czyli krótka wspinaczka pod kolejny piękny drewniany **kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny** w Złockiem. Jest to dawna cerkiew grekokatolicka z lat 1867–1872, konstrukcji zrębowej, oszalowana. Wewnątrz zobaczymy polichromie, a także ikonostas z drugiej połowy XIX w. autorstwa znanych mistrzów – Antoniego i Michała Bogdańskich. W Złockiem przy potoku zatrzymajmy się także przy słynnej bulgocącej **mofecie im. Prof. Henryka Świdzińskiego**. Ze szczelin ziemi, nazwanych Bulgotka i Dychawka, wydobywają się wyziewy wulkaniczne zawierające głównie dwutlenek węgla. Mofeta jest pomnikiem przyrody nieożywionej i największą tego typu formą geologiczną w Polsce. Zajmuje powierzchnię ok. 25 m².

Dalej czeka nas już super przyjemny zjazd przez **Jastrzębik** do Doliny Kryniczanki, wzdłuż której gładkimi asfaltami powstałymi w ramach VeloKrynica i AquaVelo dotrzemy do punktu wyjazdu. Jak widać z opisu, więcej na tej wycieczce znajdziecie propozycji leniwych przystanków niż samego kręcenia, więc namawiamy gorąco, żeby rozłożyć rowerową wędrowkę na cały dzień i pokonać ją w istic ślimaczym tempie, odkrywając po swojemu wszystkie atrakcje, obok których będziecie przejeżdżać. Tym, którym spodobała się trasa nad Popradem, podpowiadamy, że dalej ciągnie się ona od Krynicy-Zdrój do Starego Sącza, o czym przeczytacie więcej na stronie: <https://narowery> oraz w **Ekowycieczce pt. „Woda, góry i księżna – mikrowycieczki spacerem i rowerem”**.

 34 km 4-5 h trasa średnia

 rowerem

**Ślady GPS wszystkich mikrowycieczek
znajdziecie na stronie:**

www.traseo.pl/malopolska-ekoturystyka

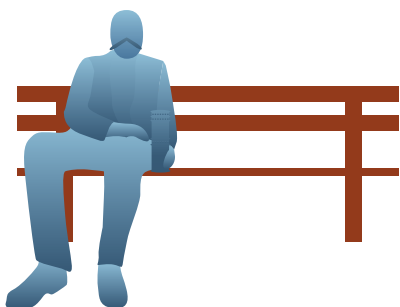

NAJWAŻNIEJSZE MIEJSCA NA SZLAKACH WYCIECZEK

Gorlice – serce szlaku naftowego

Gorlice powstały prawdopodobnie jeszcze w XIV w. u zbiegu rzek Sękówka i Ropa, a pierwsi osadnicy mieli przybyć z Görlitz (Zgorzelca). To właśnie od nich wywodzi się nazwę miasta. W XIX w Gorlice stanowiły znaczący ośrodek rodzącego się przemysłu naftowego. W latach 50. tego stulecia działał tu Ignacy Łukasiewicz (1822–1882) – farmaceuta, założyciel pierwszej kopalni ropy naftowej na świecie w Bóbrce i wynalazca lampy naftowej. W tym właśnie mieście ulepszał swoją lampę naftową i destylację ropy naftowej, a także skonstruował pierwszą na świecie uliczną lampę naftową przy skrzyżowaniu obecnych ulic Węgierskiej i Kościuszki. Stąd dziś klimatyczne Gorlice promują się jako „Miasto Światła”, a jedną z głównych atrakcji jest **Skansen Przemysłu Naftowego „Magdalena”**, gdzie można nie tylko zobaczyć dawne narzędzia, maszyny i urządzenia, ale też samemu doświadczyć pracy związanej z wydobywaniem i przetwarzaniem „czarnego złota”.

Układ urbanistyczny Gorlic pochodzi z czasów XIV w. – z czworobocznym położonym tarasowato **Rynkiem** i odchodzącymi z jego narożników ulicami. W zachodniej pierzei zachowały się zabytkowe kamienice mieszczańskie z XVIII i XIX w. Zwraca uwagę także okazały **Ratusz miejski**, w którego najstarszej narożnej części mieściła się apteka Łukasiewicza. Przy Rynku w 2013 r. stała się **ławeczka Ignacego Łukasiewicza** – dzieło artysty rzeźbiarza, malarza i medialiera Zdzisława Tohla pochodzącego z Przemyśla.

Gorlicki Ratusz,
ot. Kamil Sorocki

Ławeczka Łukasiewicza,
fot. Kamil Sorocki

Jednym z najcenniejszych zabytków miasta jest **Dwór Karwacjanów** – dawna siedziba rodowa założycieli Gorlic, zwany także „lamusem”. W XV w. była to obronna wieża mieszkalna, która razem z fosą i drewnianymi umocnieniami stanowiła uzupełnienie systemu obronnego miasta. Karwacjanie byli zamożną mieszczańską rodziną osiadłą w Krakowie, a historycy domniemają, że przybyli z zachodu Europy – z Francji lub Włoch. Dwór został zniszczony podczas I wojny światowej i odbudowany na podstawie archiwalnych fotografii.

W Gorlicach warto pospacerować w pięknym, pełnym starodrzewia **Parku Miejskim** położonym w widłach Ropy i Sękówki. Nosi on imię Wojciecha Biechońskiego – burmistrza Gorlic w latach 1887–1902 i uczestnika Powstania Styczniowego i uważany jest za jeden z najpiękniejszych parków w Polsce.

Pasjonaci zabytków z I wojny światowej będą mogli spędzić w Gorlicach cały dzień, odwiedzając cmentarze wojenne. Do najbardziej spektakularnych należy monumentalny **cmentarz z I wojny światowej nr 91 na Górze Cmentarnej w Gorlicach** – przypominający fortecę, zaprojektowany przez Emila Ladewiga.

- ▶ Muzeum Regionalne PTTK im. Ignacego Łukasiewicza, Gorlice, ul. Wąska 7-9, tel. +48 18 352 26 15, godz. otwarcia i bilety na stronie: www.pttkgorlice.pl
- ▶ Galeria Sztuki Dwór Karwacjanów – Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach, Gorlice, ul. Wróblewskiego 10a, tel. +48 18 353 56 18, godz. otwarcia i bilety na stronie: www.muzeum.gorlice.pl
- ▶ Skansen Przemysłu Naftowego „Magdalena”, Gorlice, ul. Lipowa 14, tel. +48 600 491 470, godz. otwarcia i bilety na stronie: www.skansenmagdalena.cba.pl

Gorlice na archiwalnej fotografii,
fot. Dominika Zaręba

Dwór Karwacjanów,
fot. Kamil Sorocki

Pomnik Derśława I Karwacjana,
fot. Kamil Sorocki

Gorlickie Zagłębie Naftowe

Okolice Gorlic stanowią jeden z najstarszych na świecie obszarów wydobywania i przetworstwa ropy naftowej. Od ropy wywodzą się miejscowe nazwy takie jak rzeka Ropa czy miejscowości Ropa i Ropica. Zbieraniem naturalnie wypływającego oleju skalnego zajmowali się mazarze znani również jako łybacy lub ropiarze. Kopano też tzw. bęsie, czyli płytkie dołki, do których napływała ropa. W 1530 r. ropa zalała kopalnię poszukującego złota Seweryna Bonera, w efekcie czego powstało powiedzenie „ten, kto w Ropie złota szukał, ropą (lub smołą) się opłukał”.

W 1852 r. w Siarach powstał pierwszy na świecie szyb naftowy, który uruchomił książę Stanisław Jabłonowski. Rok później do Gorlic przeniósł się Ignacy Łukasiewicz i rozpoczął pracę w miejscowej aptece. Jednocześnie udoskonalając swoje osiągnięcia dokonane w ciągu minionego roku we Lwowie we współpracy z Janem Zehem: destylację ropy i lampę naftową. Zakładał też z właścicielami roponośnych ziem spółki i kopalnie w okolicach Gorlic, Krosna i Jasła, w tym pierwszą na świecie kopalnię ropy naftowej w Bóbrce uruchomioną w 1854 r. W tym samym roku dzięki jego pracom w Gorlicach zapłonęła pierwsza na świecie uliczna lampa naftowa. Pionierami przemysłu naftowego byli poza nim także Wojciech Biechoński, Władysław Długosz, William Henry Mac Garvey, Adam Skrzyński czy Józef Szymonowicz.

Druga połowa XIX w. to rozkwit wydobywania i przetworstwa ropy naftowej w okolicy. Powstały liczne kopalnie i rafinerie, a krajobraz zdominowały szyby naftowe. Gorączka „czarnego złota” ogarnęła niemal całą Galicję wzdłuż Karpat. Dziś przemysł naftowy ma raczej znaczenie symboliczne, ale dziedzictwo z nim związane jest nadal ważne dla regionu. Na terenie Karpat powstał **Karpacko-Galicyski Szlak Naftowy** prowadzący z Gorlic przez Podkarpacie do Lwowa. Jedną z ciekawych miejscowości na szlaku jest wioska **Kryg**, gdzie zachowało się kilkadziesiąt szybów naftowych oraz tu pola naftowe z kiwonami (pompami). Nafciarze ufundowali witraże w kościele parafialnym pw. Matki Bożej Królowej Polski.

Kiwony w Krygu,
ot. Kamil Sorocki

W Skansenie Przemysłu Naftowego Magdalena
w Gorlicach, fot. Kamil Sorocki

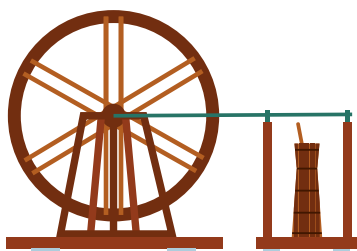
Skansen Wsi Pogórzańskiej im. Prof. Romana Reinfussa w Szymbarku

Prezentuje tradycyjne budownictwo i kulturę ludową Pogórzan gorlickich. Zobaczyć w nim można kilkanaście obiektów z wyposażeniem. Zostały one przeniesione z okolicznych wiosek (chałupy i obiekty gospodarcze, takie jak stodoły, obory, wiatraki, olejarnie czy ule). W skansenie prezentowane są też zabytkowe pojazdy i maszyny rolnicze oraz ekspozycja figur związana z Bitwą pod Gorlicami z czasów I wojny światowej. W dolnej części kompleksu mieści się „Edukacyjny park historii budownictwa ludowego i maszyn na pograniczu polsko-słowackim”, gdzie dorośli i dzieci przez zabawę mogą poznać funkcjonowanie dawnych maszyn i narzędzi. Ponadto nieopodal skansenu wznosi się udostępniony do zwiedzania malowniczy renesansowy **kasztel – dwór obronny** z XVI w., będący siedzibą rodu Gładyszów. Cały kompleks nie przytłacza wielkością i jest niezwykle interesujący, stanowiąc tym samym świetną rodzinną atrakcję.

► Skansen Wsi Pogórzańskiej im. prof. Romana Reinfussa w Szymbarku – Oddział Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach, Szymbark bez nr., tel. +48 18 351 10 18

► Kasztel w Szymbarku – Oddział Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach, Szymbark bez nr. tel. +48 18 351 31 14

► www.muzeum.gorlice.pl

Kasztel w Szymbarku
fot. Jarosław Kłaś

Roman Reinfuss (1910–1998)

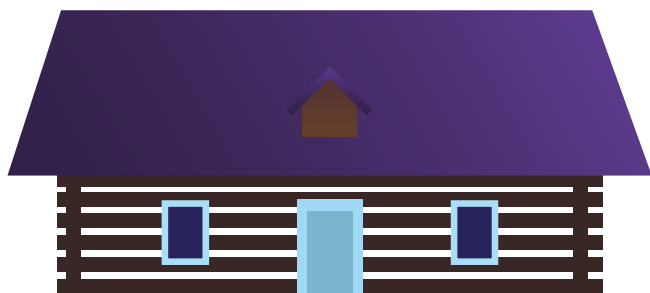
Wybitny etnograf i badacz karpackiej kultury i sztuki ludowej, szczególnie łemkowszczyzny. Działacz na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Profesor Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie i Uniwersytetu Wrocławskiego. Wieloletni kierownik Pracowni Dokumentacji Polskiej Sztuki Ludowej. W Skansenie ma także swój pomnik – ławeczkę.

Roman Reinfuss na archiwalnej fotografii,
arch. Zagroda Maziarska w Łosiu

Kolekcja lamp naftowych,
fot. Kamil Sorocki

Zagroda Maziarska w Łosiu

Muzeum urządzono w tradycyjnej zagrodzie łemkowskiej z końca XIX w. Zobaczymy tu oryginalną chyżę (chałupę) z 1899 r. oraz budynki gospodarcze – spichlerz i stajnię. W tym niezwykłym kameralnym muzeum dowiemy się, czym było maziarstwo i jak wieś Łosie wzbogaciła się na handlu mazią i smarami. Wystawa pokazana jest na szerszym tle etnograficznym związanym z tradycyjną kulturą łemkowszczyzny. W Beskidzie Niskim łemkowie trudnili się także lyżkarstwem, dziegciarstwem i kamieniarstwem.

W zagrodzie zobaczymy ponadto oryginalne wozy maziarskie, w tym wóz Dymitra Kareła, jednego z ostatnich łosiańskich maziarzy. Po sąsiedzku z muzeum wznosi się przepiękna grekokatolicka drewniana **cerkiew pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny** z 1810 r. znajdująca się na Szlaku Architektury Drewnianej.

- ▶ Zagroda Maziarska w Łosiu – Oddział Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach, Łosie 34, tel. +48 18 353 43 63

Dziegieć

Dziegieć to ostry płyn o smolistym zapachu. Ma zastosowanie w medycynie ludowej, weterynarii, rzemiośle. Używano go także w praktykach magicznych. Powstaje w drodze tzw. suchej destylacji z drewna. Z jego wyrobu wciąż słynie łemkowska wieś Bielanka koło Łosia. Dziegciarzy uważano za ludzi posiadających czarodziejskie umiejętności.

Małopolski Instytut Kultury w Krakowie, „Maziarze z Łosia, wiejskie bogactwo w globalnym przemyśle naftowym”

W gościnnej Zagrodzie Maziarskiej w Łosiu, fot. Dominika Zaręba

Wystawa etnograficzno-historyczna w Zagrodzie Maziarskiej w Łosiu, fot. Dominika Zaręba

Miniatura wozu maziarskiego, fot. Dominika Zaręba

Biecz i becзки z węgierskim winem

Biecz to malownicze miasteczko położone na wzgórzu na pograniczu Małopolski i Podkarpacia. Jego początki sięgają średniowiecza. Ze względu na swoje korzystne położenie przez wieki pełnił ważne funkcje obronne i handlowe. To tędy właśnie transportowano węgierskie wino i to tu powstała pierwsza na Podkarpaciu apteka. Śladem po tych czasach są pozostałości okazałych murów obronnych i piękna architektura. Dzięki tym walorom Biecz bywa nazywany „małym Krakowem” lub „polskim Carcassonne”. Miasto, ze względu na licznych rozbójników w okolicy napadających na kupców, posiadało „prawo miecza”, czyli wykonywania kary śmierci. Dało to początek legendzie o bieckiej szkole katów, uczącej tortur i uśmiercania.

Biecz słynie też z pierników, które powstawały w Wytwórni Pieczywa Cukierniczego „Kaszelanka”. Legendarny smak pierników odtworzony został w 2015 r. w drodze konkursu cukierniczego. Wybitną postacią związaną z Bieczem jest Marcin Kromer (1512–1589) – urodzony w mieście renesansowy humanista, dyplomata, historyk i teoretyk muzyki, który patronuje odbywającemu się latem festiwalowi muzyki dawnej. Kromer Festival Biecz co roku przyciąga tłumy melomanów.

- ▶ Muzeum Ziemi Bieckiej, Biecz, ul. Węgierska 1, tel. +48 13 44 71 950, www.muzeum.biecz.pl

Pozostałości murów obronnych w Bieczu, fot. Kamil Sorocki

NAJWAŻNIEJSZE IMPREZY LOKALNE:

- Kromer Festival Biecz, Biecz, lipiec: <http://kromerfestivalbiecz.pl>
- Biesiada u Bartnika, Muzeum Pszczelarstwa, Stróże, lipiec
- Święto Maziarzy Łosiańskich, Łosie, sierpień
- Festiwal im. Jana Kiepury, Krynica-Zdrój, sierpień: www.festiwalkiepury.pl
- Międzynarodowy Festiwal Koronki Klockowej w Bobowej, Bobowa, wrzesień: www.ck.bobowa.pl
- Etnograficzny Rajd Rowerowy śladami prof. Romana Reinfussa, Skansen Wsi Pogórzeńskiej im. prof. Romana Reinfussa w Szymbaraku, wrzesień
- Weekend i Bieg Naftowy, Gorlice, październik: www.weekendnaftowy.pl

Ratusz w Bieczu, fot. Jarosław Kłasiński

Bobowa – stolica koronkarstwa

Bobowa znana jest z ręcznego wyrabiania koronki klockowej, która powstaje w wyniku wiązania wielu nici (tradycyjnie lnianych) nawijanych na podłużne drewniane szpule zwane klockami. Dzięki temu powstają piękne ażurowe wyroby z różnymi motywami i wzorami. Początki koronkarstwa w Bobowej sięgają XVI w., ale jego rozkwit przypada na początek XX w., ponieważ w 1899 r. w miejscowości założono Krajową Szkołę Koronkarską. Jej uczennice zdobyły brązowy medal na wystawie w Saint Luiz w 1902 r. oraz złoty medal w San Francisco w 1905 r. Obecnie nigdzie indziej w Polsce ten rodzaj rękodzieła nie jest tak popularny, jak w tej okolicy. Tworzeniem koronek zajmują się głównie kobiety zwane koronkarkami. Od 2000 r. odbywa się w Bobowej Międzynarodowy Festiwal Koronki Klockowej, podczas którego prezentowane są różne koronki, odbywają się kiermasze i warsztaty, a także wystawa pokonkursowa.

Przy Centrum Kultury i Promocji Gminy Bobowa działa **Galeria Koronki Klockowej**, gdzie można zapoznać się z pracą koronczarek i jej efektami, a także kupić wyroby bezpośrednio od rzemieślników. Warto też wspomnieć, że najprawdopodobniej w Bobowej urodził się przedstawiciel innej części artystycznego świata: Wojciech Bobowski (ok. 1610–1675), znany jako Ali Ufki lub Ali Ufki Bey. Był to siedemnastowieczny muzyk, tłumacz, dyplomata, malarz i uczonec. W 1638 r. trafił do osmańskiej niewoli, a potem na dwór sułtana, gdzie przechodząc na islam rozpoczął karierę dyplomaty i tłumacza. Jego utwory muzyczne stanowią kanon muzyki osmańskiej XVII w.

- Galeria Koronki Klockowej, Bobowa, ul. Grunwaldzka 18, tel. +48 18 351 40 13, www.ck.bobowa.pl

Śladami dawnych zawodów
i rzemioł od Gorlic po Krynicy-Zdrój

Koronki z Bobowej,
fot. Dominika Zaręba

Koronkowy mural w Bobowej,
fot. Dominika Zaręba

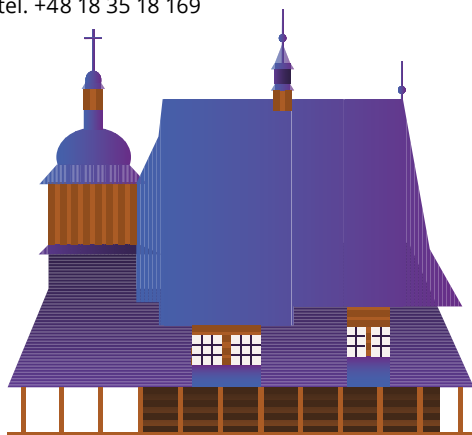
Kościół w Sękowej wpisany na listę UNESCO,
fot. Jarosław Kłaś

Perełki na Szlaku Architektury Drewnianej

Kościół pw. św. św. Apostołów Filipa i Jakuba w Sękowej

Położony nad rzeką Sękówką drewniany gotycki kościół wpisany w 2003 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Nazywany bywa „Perłą Beskidu Niskiego”. Został wybudowany z modrzewiowych bali ok. 1520 r. Jest to świątynia jednonawowa o konstrukcji zrębowej kryta gontem. W XVII w. dobudowano wieżę, soboty oraz sygnaturkę. W XIX w. kościół został nieznacznie przebudowany (zakrystia i chór), a wnętrze pokryto neogotycką polichromią. Podczas I wojny światowej budynek został mocno zniszczony, ponieważ wewnątrz wojska austriackie urządziły stajnię. Świątynia była jednym z ulubionych tematów malarzy przełomu XIX i XX w., na czele ze Stanisławem Wyspiańskim, Włodzimierzem Tetmajerem i Józefem Mehofferem. W ostatnich kilkudziesięciu latach kościół był kompleksowo restaurowany, za co nagrodzono go m.in. Nagrodą Europa Nostra.

► Sękowa 13, tel. +48 18 35 18 169

Śladami dawnych zawodów
i rzemioł od Gorlic po Krynicy-Zdrój

Kościół pw. św. Michała Archanioła w Binarowej

Wzniesiona ok. 1500 r. gotycka drewniana świątynia jednonawowa o konstrukcji zrębowej z drewna jodłowego kryta gontem. O sto lat młodsza wieża posiada konstrukcję słupową. W kolejnych latach kościół nieznacznie przebudowywano. Wnętrze ozdobione bogatą polichromią z XVI i XVII w. – najcenniejszą pośród innych tego typu obiektów w Małopolsce. Wśród najstarszego wyposażenia można znaleźć rzeźby, płaskorzeźby i figury z XIV i XV w. W 2003 r. kościół znalazł się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. O świątyni pisał Miron Białoszewski w wierszu „Stara pieśń nad Binnarową”.

► Binarowa 409, gm. Biecz, tel. +48 13 44 76 396

Kościół w Binarowej wpisany na listę UNESCO
fot. Kamil Sorocki

Cerkiew grekokatolick pw. św. św. Kosmy i Damiana w Bartnem

Typowa drewniana świątynia zachodniołemkowska wzniesiona w 1842 r. Budowla trójdzielna z konstrukcją zrębową i wieżą o konstrukcji słupowo-ramowej. Wewnątrz późnobarokowy ikonostas. Od 1970 r. funkcjonuje tu muzeum, obecnie oddział Muzeum Dwory Kwarcjantów i Gładyszów w Gorlicach. W międzywojniu Bartne słynęło z kamieniarstwa, dlatego warto zwrócić na położone nieopodal: spichlerz plebański z ekspozycją o historii kamieniarstwa ludowego w miejscowości oraz cmentarz łemkowski z wykonanymi przez lokalnych kamieniarzy nagrobkami. W Bartnem znajduje się również cerkiew prawosławna pw. św. św. Kosmy i Damiana, która została wybudowana w latach 1928–1929. Świątynia ta w stylu wschodniołemkowskim posiada konstrukcję zrębową, jest jednonawowa, oszalowana i kryta blachą.

► Bartne bez nr, gm. Sękowa, tel. +48 18 35 18 454,
<https://muzeum.gorlice.pl>

Cerkiew grekokatolicka pw. św. Dymitra w Bodakach

W 1902 r. w Bodakach wybudowano drewnianą cerkiew grekokatolicką. Do jej budowy prawdopodobnie wykorzystano elementy poprzedniej świątyni. Budynek cerkwi jest trójdzielny o konstrukcji zrębowej, kryty blachą. Wnętrze zdobi polichromia. Obecnie świątynia służy wiernym kościoła rzymskokatolickiego. Cerkiew prawosławną pw. św. Dymitra w Bodakach wzniesiono natomiast w pierwszej połowie lat 30. XX w. To znacznie skromniejsza świątynia drewniana, trójdzielna i oszalowana.

► Bodaki bez nr, gm. Sękowa, tel. +48 18 35 18 328

Śladami dawnych zawodów
i rzemioł od Gorlic po Krynice-Zdrój

Cerkiew pw. św. Paraskewy w Nowicy,
fot. Dominika Zaręba

*Wyjdźcie, stłoczone w kapliczce
świętki z dziwnym licem,
pokażcie najbliższą drogę
fiołkowym i żółtym rękawem.*

*Już woda z rowem zakręca.
Kończy się droga gorąca.
Wierzby zgromadzone
dmuchają w pnie spękane.
Widać czarne prawie
bożych ścian modrzewie. (...)*

Miron Białoszewski, „Stara pieśń nad Binnarową”, fragment

Cerkiew grekokatolicka pw. św. Paraskewy w Nowicy

Zachodniołemkowski zabytek pochodzi prawdopodobnie z lat 1842–43. Jest konstrukcji zrębowej, ściany cerkiewki pokryto gontem. Charakterystyczna jest wieża o pochyłych ścianach konstrukcji słupowo-ramowej. Wnętrze kryje kompletny ikonostas z końca XVIII w. Piękna polichromia pochodzi z 1927 r. Sama Nowica słynie z łyżkarstwa. Urodził się tutaj łemkowski poeta i prozaik Bohdan Ihor Antonycz (1909–1937).

► Nowica bez nr, gm. Łosie, tel. +48 18 35 34 304

Naucz się leśnej mowy

z lisiej myśli z szeptu saren

księżyc idzie szlakiem do dąbrowy

elegie pisać na pniach

Strumyki wypłukują srebro ciszy

w kropelkach rosy pławią się trawy

niechaj najprostsze słowo noc usłyszysz

i w księżde lasu zapisze nieśmiało

**Bohdan Ihor Antonycz, „Las”, w: „Cała
chmielność świata”, tłumaczenie z jęz.
ukraińskiego: Władysław Graban**

Nowica znana jest z tradycji produkcji drewnianych łyżek,
fot. arch. UMWM

Cerkiew grekokatolicka pw. św. Jakuba Młodszego Apostoła w Powroźniku

Zbudowana w 1600 r. jest obecnie kościołem parafialnym rzymskokatolickim. Najstarsza cerkiew w polskich Karpatach, od 2013 r. znajduje się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Świątynia była wielokrotnie remontowana, a na obecne miejsce została przeniesiona w latach 1813–14, po powodzi. Cerkiew zachodniołemkowska, konstrukcji zrębowej, ma ściany i dach pokryte gontem. Wewnątrz zachowała się cenna polichromia figuralna z 1603 r. Piękny ikonostas pochodzi z lat 1743–44. Zobaczmy tu także wiele niezwykłych ikon, takich jak Sąd Ostateczny z 1623 r.

► Powroźnik 50, gm. Muszyna, tel. +48 18 471 16 44

Wody mineralne i przemysł rozlewniczy w Beskidach

Krynica, Piwniczna, Muszyna, Wysowa... Wszyscy kojarzymy te nazwy, które pochodzą z jednej okolicy. Ze względu na specyficzną budowę geologiczną Beskidu Sądeckiego w dolinie Popradu występuje dużo naturalnych źródeł wód mineralnych. Szacuje się, że stanowią one ok. 60 procent polskich zasobów. Najczęściej występują tu szczawy. Miejscowe wody mineralne wykorzystywane są w przemyśle rozlewniczym i leczeniu uzdrowiskowym. Korzystnie wpływają głównie na układ pokarmowy, moczowy, krążenia i ruchu (szczególnie schorzenia reumatyczne). Nagromadzenie wód mineralnych, korzystny mikroklimat, liczne tereny zieleni – to idealne warunki dla uzdrowiska. Nic zatem dziwnego, że w tej okolicy w XIX w. rozwinął się bodaj największy kompleks uzdrowiskowy w Polsce, w skład którego wchodzi znane kurorty: Krynica-Zdrój, Piwniczna-Zdrój, Żegiestów-Zdrój, Muszyna, a nieco dalej Wysowa-Zdrój i Wapienne.

Beskidzkie uzdrowiska i źródła

Krynica-Zdrój

Dobroczynne właściwości krynickich źródeł wód leczniczych i mineralnych odkryto już w XVII w., jednak uzdrowiskowy charakter Krynicy kształtował się na przełomie XVIII i XIX w., kiedy powstały pierwsze zakłady kąpielowe, a miejscowość urzędowo nazwano zdrojem. W 1808 r. uruchomiono tu pierwszą w Polsce rozlewnię wód. Prawdziwy rozkwit Krynicy nastąpił w drugiej połowie XIX w. za sprawą Józefa Dietla – lekarza, rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego i prezydenta Krakowa. Pod koniec XIX w. i w pierwszej połowie XX w. miejscowość była szczególnie popularna wśród wielu sławnych Polaków. Krynickie szczawy dostępne są z naturalnych źródeł i odwiertów. Są to: Krynica, Jan, Józef, Zuber, Słotwinka, Mieczysław i Tadeusz. Stosuje się je głównie w leczeniu układu moczowego, pokarmowego i krążenia.

- ▶ Pijalnia Główna, Krynica-Zdrój, Al. im. Leona Nowotarskiego 9/3, <https://pijalniaglowna.pl>
- ▶ Pijalnia Mieczysław w starym Domu Zdrojowym
- ▶ Pijalnia Jana na terenie Parku Zdrojowego u podnóża Góry Parkowej
- ▶ Pijalnia Słotwinka na terenie Parku Słotwińskiego

Pijalnia Główna w Krynicy-Zdroju,
fot. Stanisław Ostrowski

Architektura uzdrowiska na rysunkach Nikifora,
fot. Stanisław Ostrowski

Tylicz

Malownicza górską wieś letniskowa położona na pograniczu Beskidu Sądeckiego i Niskiego, w pobliżu przejścia granicznego ze Słowacją, należy do gminy Krynica-Zdrój. Ma także walory uzdrowiskowe z wodami mineralnymi i licznymi gościnnymi gospodarstwami agroturystycznymi. W **Parku Zdrojowym** nad brzegiem potoku Muszynka znajduje się stylowa **Pijalnia Tyliczanka**, gdzie można spróbować smaku szczawy wodorowęglanowo-wapniowej, manganowej z dużą zawartością żelaza. Stosowana jest przy schorzeniach przewodu pokarmowego, nieżyty żołądka, w wszelkiego rodzaju anemiach czy niedokrwistości.

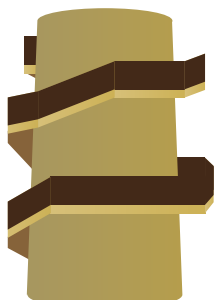
Przy Rynku wznosi się drewniany **kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła** z 1612 r. Jest on konstrukcji zrębowej, oszalowany i kryje rokokowe ołtarze z drugiej połowy XVIII w. W głównym ołtarzu zobaczymy obraz Matki Boskiej Tylickiej z przełomu XVI i XVII w. Drugim zabytkiem na Szlaku Architektury Drewnianej jest dawna **cerkiew grekotalicka pw. św. św. Kosmy i Damiana** z 1743 r. To typowa cerkiew łemkowska z zachowanym ikonostasem z XVIII w.

więcej informacji: www.tylicz.eu

Muszyna

Muszyna położona jest w dolinie Popradu i jego dopływów: Szczawnika i Muszynki. Jej historia sięga średniowiecza, ale uzdrowiskiem stała się dopiero okresie międzywojennym. Pierwsze odwierty źródeł wód mineralnych wykonano w 1932 r. W Muszynie leczy się choroby układów oddechowego i pokarmowego. Miejscowe szczawy to: Muszyna, Józef, Stanisław, Antoni, Milusia, Anna i Grunwald.

- ▶ Pijalnia Cechini, Muszyna, ul. Zazamcze 23, www.cechini-muszyna.pl
- ▶ Pijalnia Antoni, Muszyna, Al. Zdrojowa 18
- ▶ Pijalnia Milusia, ul. Piłsudskiego 23

Wieża widokowa w ogrodach sensorycznych, fot. Kamil Sorocki

Ogrody sensoryczne w Muszynie

W Muszynie powstały Ogrody Zmysłów, zwane też Sensorycznymi, służące celom terapeutycznym i edukacyjnym, dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Podzielono je na 8 stref: strefa zdrowia (urządzenia do ćwiczeń na świeżym powietrzu), strefa zapachu (kompozycje aromatycznych roślin), strefa dźwięku (odgłosy natury – śpiew ptaków, szum drzew, szmer wody), strefa zapachowo-dotykowa (ogród pełen roślin, miejsca piknikowe), strefa smaku (krzewy i drzewa owocowe), strefa wzroku (kompozycje kwiatowych dywanów, wieża widokowa), strefa Afrodyty, greckiej bogini miłości (nowożeńcy mogą tu posadzić drzewko) oraz strefa baśni i legend o Muszynie (opowieści dawnego Państwa Muszyńskiego).

- ▶ ogólnodostępny Park Zdrojowy, wejście od ul. Mściwujewskiego lub Pijalni Antoni

Ogrody sensoryczne w Muszynie, fot. Kamil Sorocki

Żegiestów-Zdrój

Żegiestów to wieś nad Popradem lokowana w XVI w. Jej część od 1924 r. posiada status uzdrowiska, które w dwudziestoleciu międzywojennym było symbolem elegancji i luksusu. Śladem po dawnej świetności są wybitne przykłady polskiego modernizmu: Nowy Dom Zdrojowy projektu Adolfa Szyszko-Bohusza z 1929 r. oraz sanatorium „Wiktor” autorstwa Jana Bagieńskiego i Zbigniewa Wardzały z 1936 r. W Żegiestowie-Zdroju leczy się choroby układu pokarmowego i moczowego oraz reumatyczne. Najpopularniejsze wody to Anna, Zofia II i Andrzej II.

- ▶ Pijalnia Anna, Żegiestów-Zdrój, deptak

Piwniczna-Zdrój

Miasto założone w 1348 r. nad rzeką Poprad. W kolejnych wiekach prężnie się rozwijało ze względu na korzystne położenie przy trakcie węgierskim. Pod koniec XIX w. okryto tu złoża wód mineralnych – „Piwniczanki”. Szybko zaczęli przybywać pierwsi kuracjusze. Leczy się tu choroby układu pokarmowego, oddechowego i reumatologiczne (więcej informacji w **Ekowycieczce pt. “Woda, góry i księżna – mikrowycieczki spacerem i rowerem”**).

- ▶ Pijalnia Artystyczna, Piwniczna-Zdrój, ul. Zdrojowa 42, <https://pijalnia-artystyczna.pl>

Pijalnia Artystyczna w Piwnicznej-Zdroju, fot. Janusz Gawron, arch. UMWM

Wysowa-Zdrój

Wieś uzdrowiskowa, której początki sięgają XIV w. Niewielki kurort rozwinął się tu w XIX w. W parku zdrojowym można napić się wód ze źródeł: Henryk, Franciszek, Anna, Aleksandra, Słone, Józef I, Józef II, Bronisław. Kurację mogą tu przejść osoby chorujące na układ oddechowy, pokarmowy i moczowy (**więcej informacji w Ekowycieczce pt. “Cztery pory roku w Beskidzie Niskim”**).

- ▶ Pijalnia Wód Mineralnych, Wysowa-Zdrój 94, Park Zdrojowy

Wapienne

Wapienne w gminie Sękowa w powiecie gorlickim to jedno z najmniejszych i najmłodszych polskich uzdrowisk. Choć już w XVII w. korzystano tu z właściwości leczniczych, to miejscowość status uzdrowiska otrzymała dopiero w 1986 r. Obecnie z ujęć Marta i Kamila wydobywa się wody siarczkowe i borowinowe. W miejscowości leczone są m.in. schorzenia reumatyczne i dermatologiczne, narządu ruchu i układu krążenia.

- ▶ Pijalnia Wód Leczniczych, Uzdrawisko Wapienne, Wapienne 45, gm. Sękowa, www.uzdrawiskowapienne.pl

Motyw z logo Piwniczanki, fot. Dominika Zaręba

OFERTA EDUKACYJNO-KULTURALNA

Warsztaty edukacji regionalnej i przyrodniczej „Skrawek Nieba” w Łosiu

Zajęcia edukacyjne dla dzieci i dorosłych, warsztaty kulinarne, wycieczki nordic walking, przejazdy wozem maziarskim i inne atrakcje są prowadzone w zagrodzie edukacyjnej w ramach gospodarstwa agroturystycznego i Stowarzyszenia „Skrawek Nieba” w Łosiu.

- Gospodarstwo Agroturystyczne „Skrawek Nieba”, Łosie 92, tel. +48 500 141 969, www.skraweknieba.eu

Warsztaty edukacyjne w Zagrodzie Maziarskiej w Łosiu

Bogata oferta tematycznych warsztatów edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, np. „Kraj tkania”, „Koń jaki jest, każdy widzi”, „Ludowy print”, „Pisanki po łemkowsku”, „Stare gry i zabawy podwórkowe”.

- Zagroda Maziarska w Łosiu, Łosie 34, tel. +48 18 35 34 363, www.muzeum.gorlice.pl

Zajęcia edukacyjne w Kasztelu w Szymbarku

Warsztaty edukacyjno-plastyczne i konstrukcyjno-plastyczne dla dzieci i młodzieży, np. „Mój herb – moje logo”, „Renesansowe odloty”, „Szata zdobi człowieka”, a także lekcje muzealne na temat sztuki renesansu i in.

- Ośrodek Konferencyjno-Wystawienniczy Kasztel w Szymbarku, Szymbark bez nr, tel. +48 18 351 31 14, www.muzeum.gorlice.pl

Warsztaty edukacyjne w Dworze Karwacjanów w Gorlicach

Galeria Sztuki „Dwór Karwacjanów” prowadzi warsztaty historyczno-plastyczne dla najmłodszych nt. sztuki starożytnego Egiptu i Grecji oraz początków malarstwa w jaskiniach.

- Dwór Karwacjanów, Gorlice, ul. Wróblewskiego 10a, tel. +48 18 353 56 18, www.muzeum.gorlice.pl

Stare zabawy podwórkowe w Zagrodzie Maziarskiej w Łosiu, fot. Dominika Zaręba

W Galerii Sztuki w Dworze Karwacjanów w Gorlicach, fot. Kamil Sorocki

Zajęcia edukacyjne w Skansenie w Szymbarku

Warsztaty etnograficzne i etnograficzno-plastyczne dla dzieci i młodzieży pt. „Co ma piernik do wiatraka”, „W malowanej skrzyni wiannej”, „W podgórzeńskiej zagrodzie”, „Zioła w wiejskiej chacie” i wiele innych, a także lekcje muzealne pt. „Do sztabu marsza! Bitwa Gorlicka – 1915”.

- ▶ Skansen Wsi Podgórzeńskiej im. prof. Romana Reinfussa w Szymbarku, Szymbark bez nr, tel. +48 (18) 351 10 18, www.muzeum.gorlice.pl

Warsztaty koronki klockowej w Bobowej

Centrum Kultury i Promocji w Bobowej, a także lokalni twórcy prowadzą warsztaty koronki klockowej.

- ▶ Galeria Koronki Klockowej, Centrum Kultury i Promocji w Bobowej, ul. Grunwaldzka 18, tel. +48 18 351 40 13, www.ck.bobowa.pl

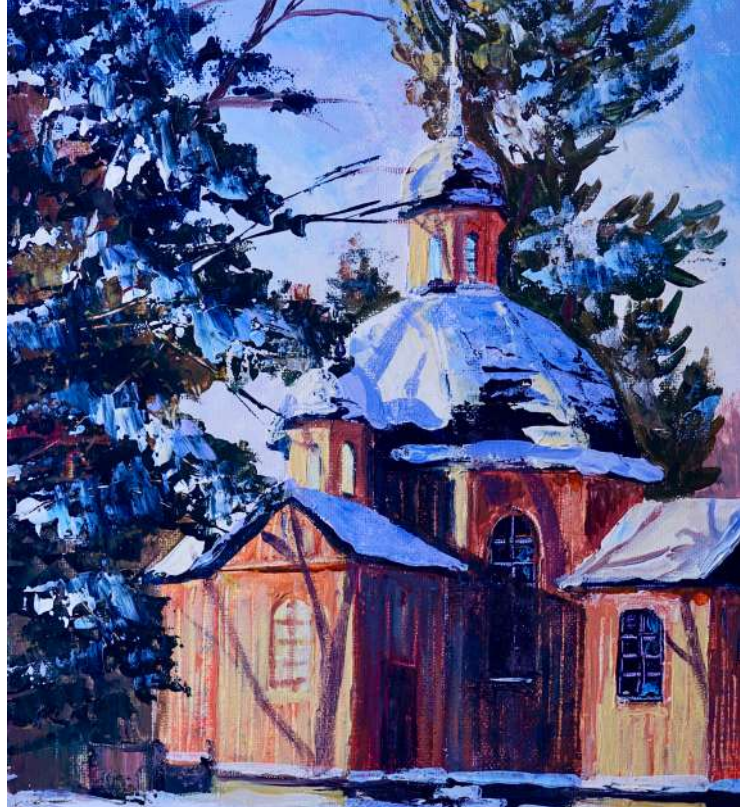
Baba z Gór, Muszyna

Przewodniczka i animatorka czasu wolnego, muszynianka Zuzanna Długosz organizuje tematyczne wycieczki i spacerory oraz kreatywne warsztaty tematyczne.

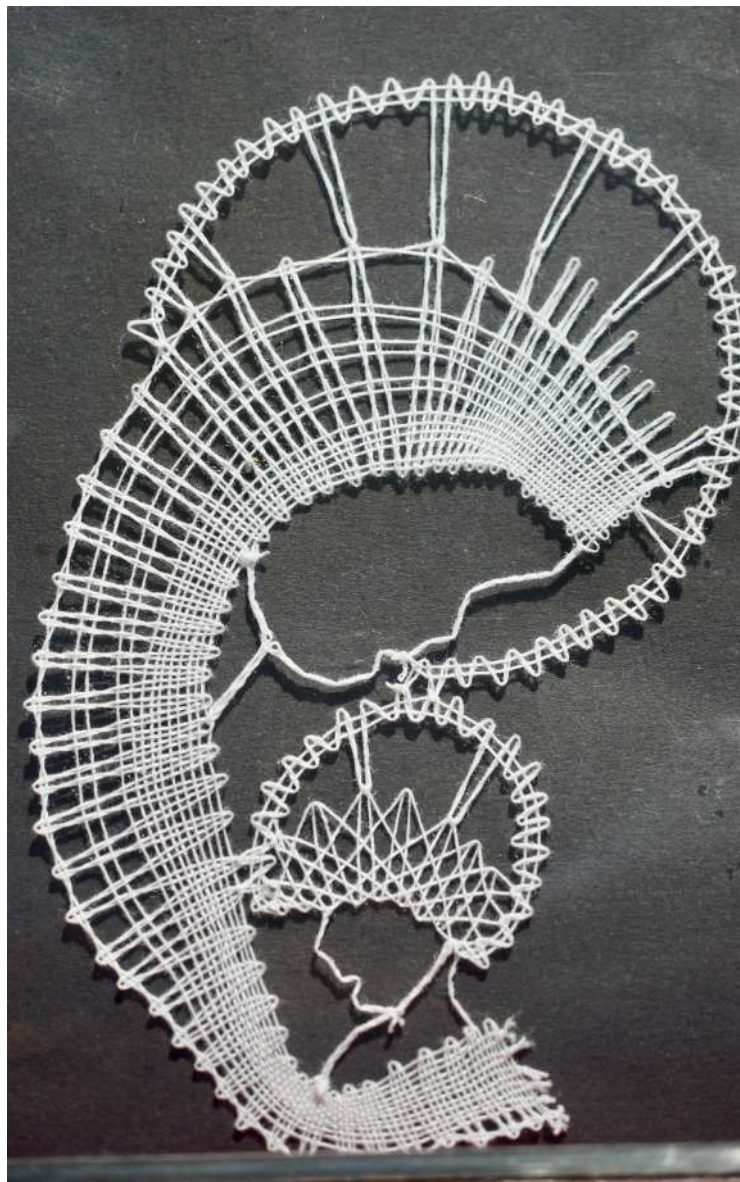
- ▶ Baba z Gór, Muszyna, ul. Leśna 5a, tel. +48 500 125 999, <https://babazgor.pl>, Miejsce Przyjazne Rowerzystom

„Kozą na zagrodzie, równa wojewodzie”,
fot. Dominika Zaręba

Kaplica „na Dietlówce” w Krynicy-Zdroju,
obraz malarza Roberta Janusa

Koronki z Bobowej,
fot. Dominika Zaręba

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Polecane noclegi

GORLICE, BIECZ, SĘKOWA I OKOLICE

Dwór Karwacjanów. Pokoje Gościnne, Gorlice,
ul. Wróblewskiego 10a, tel. +48 18 353 56 18,
www.muzeum.gorlice.pl

Sokolskie Chaty, Gorlice, ul. Kwiatowa 13,
tel. +48 536 866 985, www.sokolskiechaty.pl

Willa Historia. Pokoje Gościnne, Biecz,
ul. Węgierska 13, tel. +48 531 690 830,
www.villahistoria.com

Agroturystyka Pawlikówka, Pogorzyna 64, Lipin-
ki, tel. +48 664 095 507, www.pawlikowka.com.pl

Buczynowa Dolina (na Szlaku Małopolska Wieś
dla Seniorów), Wapienne 59, Sękowa, tel. 792 53
91 87, www.buczynowadolina.com

Sielsko Anielsko, Męcina Wielka 74, Sękowa,
tel. +48 600 453 701, www.sielskoanielsko.eu

KLIMKÓWKA, ŁOSIE, NOWICA I OKOLICE

Gospodarstwo Agroturystyczne
Skrawek Nieba, Łosie 92, tel. +48 500 141 969,
www.skraweknieba.eu

Agroturystyka Barnilka, Klimkówka 115, Ropa,
tel. +48 508 900 072

Kemping Słoneczna Przystań, Klimkówka 95,
tel. +48 602 178 977

Tarninowe Wzgórze, Kunkowa 79, Uście Gorlickie,
tel. +48 664 057 771, www.tarninowewzgorze.pl

Agroturystyka Szpilkowo (na Szlaku Małopolska
Wieś z Tradycją, Sieć Dziedzictwo Kulinarne Ma-
łopolska), Nowica 6, Uście Gorlickie, tel. +48 516
969 626, <http://szpilkowo.pl>

Nowica Łan, Nowica 1, Uście Gorlickie,
el. +48 48 792 744 992, www.nowicalan.com

Agroturystyka Nowica 21, Nowica 21, Uście Gor-
lickie, tel. +48 18 351 68 48, www.nowica21.pl

Noclegi w Muzeum Pszczelarstwa w Stróży,
fot. Dominika Zaręba

Pensjonaty w Krynicy-Zdroju
fot. Stanisław Ostrowski

Trzy Potoki, Nowica 10, Uście Gorlickie,
tel. +48 18 541 21 14, <https://trzyopotoki.pl>

BOBOWA, STRÓŻE

Gospodarstwo Agroturystyczne Koronkarnia
(na Szlaku Małopolska Wieś z Tradycją), Bobowa,
ul. Grunwaldzka 27, tel. +48 506 706 376

Dom gościnny "U Babci Marysi", Muzeum
Pszczelarstwa (Na Szlaku Małopolska Wieś dla
Seniorów), Stróże 235, tel. +48 18 445 18 82,
<https://bartnik.pl>

KRYNICA-ZDRÓJ, MUSZYNA, ŻEGIESTÓW-ZDRÓJ I OKOLICE

Schronisko Górskie PTTK Jaworzyna Krynicka,
Krynica-Zdrój, tel. +48 18 471 54 09,
<https://schronisko-jaworzyna.pl>

Tylickie Wzgórze u Grzegorza. Agroturystyka
i Pensjonat (na Szlaku Małopolska Wieś dla Dzieci
i Małopolska Wieś Pachnąca Ziołami), Tylicz, ul.
Konfederatów Barskich 29a, tel. +48 503 104 294,
<https://ugrzegorza.pl>

Agroturystyka U Jędrusia (na Szlaku Małopolska
Wieś dla Seniorów), Tylicz, ul. Kazimierza Wielkie-
go 34b, tel. +48 18 473 12 82,
www.tyliczujedrusia.pl

Willa U Babci Mili (na Szlaku Małopolska Wieś dla
Seniorów), Tylicz, ul. Kazimierza Wielkiego 23, tel.
+48 513 567 610, www.ubabcmili.pl

Agroturystyka U Krysi i Jasia (na Szlaku Małopol-
ska Wieś Pachnąca Ziołami), Tylicz, ul. Pułaskiego
11a, tel. +48 502 033 357, <https://tylicznoclegi.pl>

Gospodarstwo Agroturystyczne U Janka (na
Szlaku Małopolska Wieś dla Seniorów), Szczawnik
28, Muszyna, tel. +48 18 471 48 35

Krynica-Zdrój i Muszyna (w gminie także Żegie-
stów-Zdrój) mają bogatą ofertę noclegową
w willach, pensjonatach, hotelach, ośrodkach wy-
poczynkowych czy pokojach gościnnych – pełna
baza noclegowa na stronach:
www.krynica-zdroj.pl i <https://muszyna.pl>

Trasy i miejsca przyjazne rowerzystom,
fot. Jarosław Tarański

MIEJSCA PRZYJAZNE ROWERZYSTOM

- Hotel Krynica, Krynica-Zdrój, Park Sporto-
wy Imienia Juliana Zawadowskiego 3, tel.
+48 18 473 71 00, <https://hotelkrynica.eu>
- Hotel Orlik, Krynica-Zdrój, ul. Tadeusza
Kościuszki 7, tel. +48 18 533 03 75, www.orlik-krynica.pl
- Hotel SPA dr Irena Eris, Krynica-Zdrój, ul.
Czarny Potok 30, tel. +48 18 472 35 00,
www.drirenaerisspa.pl
- Ośrodek Wypoczynkowy Rapsodia, Kryni-
ca-Zdrój, ul. Ebersa 5, tel. +48 18 471 27 85,
www.osrodekhapsodia.pl
- Pensjonat Kościuszkowski, Krynica-Zdrój, ul.
Tadeusza Kościuszki 36, tel. +48 18 471 23
45, www.kosciuszkowski-krynica.pl
- Chata Natura, Muszyna, ul. Grunwaldzka
174, tel. +48 500 411 654
- Hotel Activa Złockie, Muszyna, Złockie 78,
tel. +48 18 471 80 20, www.hotel-activa.pl
- Hotel Klimek SPA, Muszyna, Złockie 107, tel.
+48 18 477 82 22, www.hotelklimek.pl
- Willa Vita, Muszyna, ul. Zielona 16, tel. +48
660 084 794, <https://willavita.pl>

Polecane obiekty gastronomiczne

BIECZ

Polskie Piekarnie Kawiarnia (piernik Kasztelan Biecki), Biecz, Rynek 11, tel. +48 +48 668 42 17 13, www.polskiepiekarnie.pl

Restauracja i Kawiarnia „U Becza”, Biecz, Rynek 2, tel. +48 733 612 616, www.restauracjaubecza.pl

GORLICE

Dark Pub Gorlice Restauracja i Hotelik, Gorlice, ul. Wąska 11, tel. +48 18 352 02 31, www.darkpub.pl

Restauracja Gęsia Skórka, Gorlice, ul. Piłsudskiego 6, tel. +48 733 231 437

BOBOWA

Pasja Cafe, Gucwa – lody tradycyjne, Bobowa, Rynek 7, tel. +48 351 41 44

STRÓŻE

Restauracja „Bartna Chata” (na Małopolskiej Trasie Smakoszy), Stróże 235, tel. +48 18 414 05 77, www.bartnik.pl

ŁOSIE

Zajazd Pstrąg u Eda, Łosie 210, tel. +48 18 353 49 40, www.pstragueda.pl

ROPA

Gościniec Dworski Ropa, Ropa 578 A, tel. +48 607 680 254, www.dworwropie.pl

KRYNIA-ZDRÓJ

Karczma Cichy Kącik (na Małopolskiej Trasie Smakoszy), Krynica-Zdrój, ul. Sąddecka 2, tel. +48 18 471 23 19, <http://cichyakacik.com.pl>

Karczma Łemkowska (na Małopolskiej Trasie Smakoszy), Krynica-Zdrój, ul. Profesora Henryka Świdzińskiego 20, tel. +48 18 473 67 17, <http://cichyakacik.com.pl>

Kawiarnia – lodziarnia „Pasja” w Bobowej, fot. Dominika Zaręba

TYLICZ

Karczma Wiejska Chata, Tylicz, ul. Wiejska 1, tel. +48 18 473 11 77, www.wiejskachata.com.pl

MUSZYNA

Kawiarnia Dwór Starostów, Muszyna, ul. Kity 17, tel. +48 18 534 92 81, <http://mgok.muszyna.pl>

Lodziarnia Wanda, ul. Piłsudskiego 56, tel. +48 18 471 48 59

Fuczki – łemkowskie placuszki z kapustą kiszoną, fot. Dominika Zaręba

KONIECZNIE MUSISZ SPRÓBOWAĆ

- wód mineralnych ze słynnych uzdrowisk Beskidu Sądeckiego i Niskiego; kwaśne wody szczawowe z Tylicza używane są do gotowania i pieczenia np. pulchnego ciasta naleśnikowego ze szczawą, kawy na szczawie etc.,
- placekóv prouzuki, prozioki, z dodatkiem sody (lokalna nazwa sody to proza);
- kuchni łemkowskiej i potraw takich jak homilky, kiselcyca, tertianyk, matyło, fuczki i in.,
- pierników Kasztelan Biecki z Biecza,
- miodu i wyrobów miodowych Sądeckiego Bartnika w Stróży.

Marka KARPATING

Marka lokalna KARPATING jest symbolem wspólnej oferty ziemi gorlickiej. Znak słowno-graficzny KARPATING stosowany jest dla oznaczania produktów związanych z regionem, wytwarzanych i dostępnych na lokalnym rynku. KARPATING to energia środka polskich Karpat, źródło zdrowotnych wód, światła z czarnego złota. To karpacka miejscówka wabiąca smakiem rydza, zapachem niedźwiedziego czosnku i cerkiewnego kadzidła. KARPATING w rytm klockowej koronki i hejnału z gorlickiej wieży zaprasza w Gorlickie, niosąc nowinę o markowych produktach.

► więcej informacji: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Beskid Gorlicki, www.karpating.pl

Marka lokalna jest dziełem i sercem społeczności lokalnej. Głos tego serca pobudza emocje, wrażenia, wspomnienia, marzenia miłośników miejsca.

Olga Gałek, Fundacja Miejsc i Fundacja Ludzi Aktywnych

Restauracja „Bartna Chata” zaprasza na miodowe dania, fot. Dominika Zaręba

Miody z Sądeckiego Bartnika, fot. Dominika Zaręba

Dojazd transportem publicznym

- 1 autobusem, busem dojedziemy do Gorlic i Biecza z Krakowa, a także koleją PKP z Krakowa do stacji Gorlice Zagórzany (położonej 6 km od centrum miasta) i Biecza (linia Kraków – Zagórzany);
- 2 koleją PKP dojedziemy wygodnie z Krakowa do Krynicy-Zdroju – stacje pośrednie: Piwniczna-Zdrój, Żegiestów-Zdrój, Muszyna-Zdrój

Punkty info w okolicy

Biecz

Punkt Informacji Turystycznej Urzędu Miejskiego w Bieczu, Biecz, Rynek 1, tel. +48 13 44 068 60, www.biecz.pl

Gorlice

Pawilon Historii Miasta Gorlice, Gorlice, Rynek 2, tel. +48 18 355 12 80, www.gorlice.pl

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Beskid Gorlicki”, Gorlice, ul. 11 Listopada 37, tel. +48 18 352 65 76, www.lgdbeskidgorlicki.pl, www.karpating.pl

Krynica-Zdrój

Informacja Turystyczna, Krynica-Zdrój, ul. Zdrojowa 15/2, tel. +48 18 472 55 77, www.krynica-zdroj.pl

Krynica-Zdrój

Centrum Informacji Turystycznej, Muszyna, Muzeum Regionalne Państwa Muszyńskiego, ul. Krzywa 1, tel. +48 18 534 91 61, www.mgok.muszyna.pl, www.muszyna.pl

Drogowskazy w Muszynie,
fot. Jarosław Tarański

Zobacz

- 1 film dokumentalny „Oj pojechał maziarz z Łosia”, Krzysztof J. Krzyżanowski:
<https://youtu.be/nciTiLctFdo>
- 2 film rysunkowy dla dzieci „Być jak Ignacy – historia Ignacego Łukasiewicza”:
<https://youtu.be/ZWEOuRbT6ak>
- 3 film dokumentalny „Okruchy pamięci” o Żydach z Bobowej, Nasza Bobowa:
https://youtu.be/ZYFq-_ivSFo
- 4 film dokumentalny „Historia bobowskiej koronki klockowej”, Centrum Kultury i Promocji Gminy Bobowa:
<https://youtu.be/UYvcrsUuBn4>
- 5 film fabularny „Mój Nikifor”, reż. Krzysztof Krauze

Posłuchaj

- 1 koncertów z festiwalu Kromer Festival Biecz: https://www.youtube.com/channel/UCNeT_6ISg60r4Xs4CyPA_Sg
- 2 utworów Zespołu Folkowego Serencza z Gorlic – muzyka łemkowska:
<http://serencza.pl>

Lektury na drogę

- 1 Książki Romana Reinfussa o Łemkowszczyźnie np. „Śladami Łemków”, „Karpacki świat Bojków i Łemków”
- 2 „Łemkowszczyzna po obu stronach Karpat”, Stanisław Kryciński, Wyd. Libra
- 3 „Maziarze z Łosia, wiejskie bogactwo w globalnym przemyśle naftowym”, Skansenova, Małopolski Instytut Kultury
- 4 „Bitwa Gorlicka”. Przewodnik, PTTK, Oddział Gorlice, do pobrania na stronie: www.pttkgorlice.pl
- 5 „Nikifor. Malarstwo”, Wyd. Bosz
- 6 „Elegia o śpiewających drzwiach i inne wiersze”, Bohdan Ihor Antonycz Wyd. Kolegium Europy Wschodniej

Ule w Beskidzie Sądeckim,
fot. Dominika Zaręba

W Muzeum Pszczelarstwa w Stróżach,
fot. Dominika Zaręba

Ekspozycja „Okruchy pamięci” w Bieczu,
fot. Dominika Zaręba

Autorzy ekowycieczki:

Jarosław Kłaś, Dominika Zaręba,
Jarosław Tarański

współpraca: Piotr Kołodziej,
Olga Gałek (Marka Karpating)

Pomysł ekopakietów:

Dominika Zaręba

Redakcja i korekta:

Barbara Sadurska

Opieka ekspercka:

Dorota Skotnicka

Konsultacja merytoryczna:

Małgorzata Czapla, Dominika Osiak,
Anna Woźniak-Lubaś

Projekt graficzny:

Diana Jabłońska

Zdjęcia:

Kamil Sorocki, Dominika Zaręba, Jarosław
Tarański, Jarosław Kłaś, Piotr Kołodziej,
Tomasz Ostrowski, Stanisław Ostrowski, Da-
nuta Ostrowska-Irzyk oraz Janusz Gawron,
Konrad Syga, Łukasz Tabiś, arch. UMWM

Fundusz
Partnerstwa

Projekt pt. „Małopolska Ekoturystyka - zrównoważony rozwój turystyczny regionu” jest realizowany przez Fundusz Partnerstwa jako część Programu EkoMałopolska. Jego celem jest promocja regionu w sposób zrównoważony, odpowiedzialny i jak najmniej inwazyjny dla środowiska naturalnego oraz zakładający autentyczne zainteresowanie jego bogactwem i dziedzictwem.

MAŁOPOLSKA

Projekt jest realizowany przy wsparciu
finansowym Województwa Małopolskiego.

informacje praktyczne:
stan na grudzień 2020 r.